

## NEPRÍPUSTNOSŤ UPLATNENIA ZÁSADY BENEFICIUM COHAESIONIS Z INDIVIDUÁLNYCH DÔVODOV

Zásada *beneficium cohaesionis* sa uplatňuje výlučne v konaní o riadnych opravných prostriedkoch, čomu zodpovedá jej systematické legislatívne vyjadrenie v § 195 ods. 2 Trestného poriadku (vo vzťahu k rozhodovaniu o sťažnosti), resp. § 324 Trestného poriadku (vo vzťahu k rozhodovaniu o odvolaní). V dovolacom konaní sa zásada *beneficium cohaesionis* nemôže uplatňovať autonómne, ale len subsumovaním pod niektorý z dôvodov dovolania vyplývajúcich z § 371 ods. 1 Trestného poriadku u dovolateľa a vyvolaním nového odvolacieho konania. Podstatou zásady dobrodenia v súvislostiach pritom je, aby sa v odvolacom konaní chybný rozsudok napravil aj v prospech toho spoluobžalovaného, ktorého sa týka už právoplatný rozsudok prvostupňového súdu. Vyplývajúc zo všeobecnej formulácie § 324 Trestného poriadku v nadväznosti na normatívne vymedzenie dôvodov zrušenia napadnutého rozsudku v odvolacom konaní [§ 321 ods. 1 písm. a) až f) Trestného poriadku], je pritom zrejmé, že dôvod uplatnenia zásady *beneficium cohaesionis* môže byť skutkového, ako aj právneho charakteru, avšak nikdy nemôže mať charakter okolnosti striktne individualizovanej len vo vzťahu k jednotlivému páchatel'ovi trestného činu (napr. okolnosti vzťahujúcej sa na primeranosť výmery trestu odňatia slobody konkrétneho spoluobžalovaného v nadväznosti na jeho kriminálnu minulosť).

*(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 144/2021 zo 16. marca 2021)*

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Dudítša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **B. M.**, zastúpeného JUDr. Jindřichom Stoszekom, advokátom, Černyševského 26, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Tdo 28/2020 z 25. augusta 2020 takto

### r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **odmieta**.

### O d ô v o d n e n i e :

#### I.

#### Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 3. decembra 2020 domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje

napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť súdu na ďalšie konanie a priznať mu trovy konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti, ako aj napadnutého uznesenia vyplýva nasledujúci stav vecí:

Sťažovateľ bol rozsudkom Okresného súdu Malacky č. k. 1 T 200/2016 z 23. novembra 2017 (ďalej len „rozsudok súdu prvého stupňa“) na skutkovom základe v ňom uvedenom uznaný za vinného z obzvlášť závažného zločinu nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 ods. 1 písm. c), d), ods. 2 písm. c) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) s poukazom na § 138 písm. b), j) Trestného zákona spáchaného formou spolupáchateľstva podľa § 20 Trestného zákona, za čo mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere 10 rokov so zaradením do ústavu na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom stráženia. Zároveň mu bol uložený trest prepadnutia vecí, ochranné protitoxikomanické liečenie ambulantnou formou, ako aj ochranný dohľad v trvaní jedného roka. Proti rozsudku súdu prvého stupňa podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 3 To 4/2018 z 27. marca 2018 (ďalej len „rozsudok odvolacieho súdu“), ktorým bol zrušený výrok o treste napadnutého rozsudku súdu prvého stupňa, pričom zo strany odvolacieho súdu došlo v súlade s apelačným princípom k jeho modifikácii. Predmetná modifikácia sa netýkala súdom prvého stupňa uloženej výmery trestu odňatia slobody sťažovateľa.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal sťažovateľ dovolanie z dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. a), i), l) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“), o ktorom rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) napadnutým uznesením tak, že ho podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietol, a to pre nesplnenie dovolacích dôvodov.

4. Pre úplnosť je potrebné dodať, že v trestnom konaní, v ktorom bol sťažovateľ odsúdený, bolo pôvodne vznesené obvinenie ešte ďalším trom osobám. V priebehu trestného konania však došlo k vylúčeniu trestnej veci spoluobvinených D. a Š. na samostatné konanie z dôvodu urýchlenia trestného konania, keďže kým títo spoluobvinení boli stíhaní väzobne, sťažovateľ spolu so spoluobvinenou L. boli stíhaní na slobode.

## II.

### Argumentácia sťažovateľa

5. Proti napadnutému uzneseniu o odmietnutí dovolania podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje takto:

a) Okresný súd Malacky v konaní vedenom pod sp. zn. 3T 26/2016 schválil dohodu o vine a treste medzi prokurátorom a pôvodne v spoločnom konaní so sťažovateľom stíhanými spoluobvinenými (D. a Š.), pričom týchto uznal za vinných z trestného činu nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 ods. 1 písm. c), d) Trestného zákona spáchaného formou spolupáchateľstva podľa § 20 Trestného zákona, za čo bol pôvodne spoluobvinenému Drdákovi uložený trest odňatia slobody v trvaní 2 rokov s podmieneným odkladom jeho výkonu na skúšobnú dobu troch rokov.

b) Zo skutku vzťahujúceho sa na pôvodne spoluobvinených D. a Š. vyplývajú takmer identické lokálne a časové súvislosti a taktiež spôsob spáchania ako u sťažovateľa, pričom aj napriek týmto skutočnostiam bolo konanie sťažovateľa na rozdiel od pôvodne spoluobvinených právne posúdené podľa kvalifikovanej, a nie základnej skutkovej podstaty stíhaného trestného činu.

c) Podľa názoru sťažovateľa tak bol postup súdu prvého stupňa v dvoch pôvodne spoločne vedených trestných stíhaniach v rozpore so zásadou rovnosti občanov pred zákonom, čo sťažovateľ vníma ako akýsi postih za to, že bol v priebehu trestného konania z väzby prepustený, pričom pôvodne spoluobvinení D. a Š. vo väzbe zostali, pretože nepodalí opravný prostriedok.

d) Sťažovateľ zvyrazňuje fakt, že všetci štyria spoluobvinení boli pôvodne stíhaní v rámci jedného prípravného konania, pričom ak by nedošlo k vylúčeniu trestnej veci spoluobvinených D. a Š. na samostatné konanie, nemohlo by dôjsť ani k rozdielnej právnej kvalifikácii inak identického skutku. Podľa názoru sťažovateľa je potrebné a nevyhnutné, aby došlo k náprave pochybení všeobecných súdov a k jednotnému zosúladieniu posudzovania oboch trestných vecí prizmou jedného spoločného trestného konania.

e) Aj keď všeobecné súdy v prípade sťažovateľa zásadu beneficium cohaesionis neuznali, podľa jeho názoru zákonodarca implementáciou tohto inštitútu nepochybne nemal na zreteli jeho aplikáciu takým spôsobom, aby boli prelomené práva občanov na spravodlivý proces, súdnu ochranu a rovnosť pred zákonom, a to konkrétne, aby mohlo dôjsť k tomu, že jeden páchatel' je odsúdený za obsahovo identické protiprávne konanie diametrálne rozdielne ako iný. V konkrétnom prípade tak došlo autoritatívnym zásahom orgánov verejnej moci spočívajúcim vo vylúčení trestnej veci pôvodne spoluobvinených D. a Š. zo spoločného konania k znemožneniu aplikácie zásady beneficium cohaesionis v prospech sťažovateľa.

### III.

#### **Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti**

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na spravodlivý proces a základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 dohovoru) napadnutým uznesením o odmietnutí dovolania sťažovateľa.

7. Ústavná ochrana základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy je rozdelená medzi všeobecné súdy a ústavný súd v súlade s princípom subsidiarity vyplývajúcim z čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sú všeobecné súdy primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Ústavný súd preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu tak môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01, II. ÚS 67/04, III. ÚS 581/2015).

#### **III.1. K namietanému porušeniu práva na spravodlivý proces a základného práva na súdnu ochranu:**

8. V kontexte argumentácie sťažovateľa uvedenej v bode 5 odôvodnenia tohto rozhodnutia sa ústavný súd pri posudzovaní ústavnej sťažnosti zamerá najmä na tie časti odôvodnenia

napadnutého uznesenia, v ktorých sa najvyšší súd vysporiadal s dovolacím dôvodom podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, a to aj napriek skutočnosti, že sťažovateľ svoje námietky týkajúce sa zásady beneficium cohaesionis pod tento dovolací dôvod, vyplývajúci zo systematiky odôvodnenia napadnutého uznesenia, explicitne nesubsumoval.

9. Najvyšší súd vo vzťahu k predmetnému dovolaciemu dôvodu najskôr vo všeobecnej rovine uviedol, že „dovolanie nie je prostriedkom určeným na revíziu skutkových zistení, ktoré urobili súdy prvého a druhého stupňa (primerane rozhodnutie najvyššieho súdu publikované pod číslom 57 v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod číslom 5/2007).“. Vo vzťahu k neuplatneniu zásady beneficium cohaesionis najvyšší súd odkázal na „správne, zákonné a vyčerpávajúce úvahy prvostupňového súdu...“, pričom nad rámec uvedeného poukázal na vlastnú ustálenú judikatúru (R 22/2001), podľa ktorej je predpokladom postupu v intenciách zásady beneficium cohaesionis tá skutočnosť, že o všetkých spoluobvinených bolo rozhodnuté v jednom konaní, a to tým istým rozsudkom.

10. Ústavný súd navyše z obsahu ústavnej sťažnosti zistil, že s výnimkou argumentácie uvedenej v bode 5 odôvodnenia tohto rozhodnutia nebola žiadna ďalšia z dovolacích námietok sťažovateľa uplatnená v ústavnej sťažnosti, a preto sa úloha ústavného súdu obmedzila na preskúmanie otázky, či neuplatnením zásady beneficium cohaesionis zo strany všeobecných súdov mohlo dôjsť k porušeniu sťažovateľom označeného základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie. Základnému právu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy pritom v štruktúre práv garantovaných dohovorom zodpovedá právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. V naznačených súvislostiach ústavný súd dáva do pozornosti, že zásada beneficium cohaesionis je špeciálnou zásadou trestného konania uplatňovanou výlučne v konaní o riadnych opravných prostriedkoch, čomu zodpovedá jeho systematické legislatívne vyjadrenie v § 195 ods. 2 Trestného poriadku (vo vzťahu k rozhodovaniu o sťažnosti), resp. § 324 Trestného poriadku (vo vzťahu k rozhodovaniu o odvolaní). V dovolacom konaní táto zásada nie je súčasťou právnej úpravy v zákone, a teda sa nemôže uplatňovať autonómne, ale (eventuálne výkladovo) len subsumovaním pod niektorý z dôvodov dovolania vyplývajúcich z § 371 ods. 1 Trestného poriadku. Podstatou zásady dobrodenia v súvislostiach pritom je, aby sa v odvolacom konaní chybný rozsudok napravil aj v prospech toho spoluobžalovaného, ktorého sa týka už právoplatný rozsudok prvostupňového súdu. Vyplývajúci zo všeobecnej formulácie § 324 Trestného poriadku v nadväznosti na normatívne vymedzenie dôvodov zrušenia napadnutého rozsudku v odvolacom konaní [§ 321 ods. 1 písm. a) až f) Trestného poriadku], je pritom zrejmé, že dôvod uplatnenia zásady beneficium cohaesionis môže byť skutkového, ako aj právneho charakteru, avšak nikdy nemôže mať charakter okolností striktne individualizovanej vo vzťahu ku každému jednotlivému páchatelovi trestného činu (napr. okolnosti vzťahujúcej sa k primeranosti výmery trestu odňatia slobody konkrétneho spoluobžalovaného v nadväznosti na jeho kriminálnu minulosť).

12. Aj keby ústavný súd napriek ustálenej judikatúre najvyššieho súdu (R 22/2001) prisvedčil argumentácii sťažovateľa, podľa ktorej je v záujme zachovania označených základných práv a slobôd potrebné zásadu beneficium cohaesionis uplatňovať aj za situácie dvoch súbežných hlavných pojednávaní, ktorým predchádzalo spoločné prípravné konanie, nemohol bez povšimnutia nechať tieto skutočnosti:

13. V odvolacom konaní bola preskúmaná len vec sťažovateľa, a teda len rozhodnutie odvolacieho súdu v jeho prospech (ku ktorému v relevantných súvislostiach podľa § 324

Trestného poriadku nedošlo) mohlo podľa naostatok označeným ustanovením vyjadrenej zásady ovplyvniť rozhodnutie v prospech pôvodných spoluobvinených. To však v okolnostiach prípadu [bod 5a) odôvodnenia tohto rozhodnutia] nie je aktuálne (výhodnejšia kvalifikačná pozícia uvedených osôb ani nebola závislá od úspechu odvolania sťažovateľa).

14. Z chronologických súvislostí tvoriacich sťažostnú argumentáciu sťažovateľa je možné nepochybne vyvodiť, že k upovedomeniu o zmene právnej kvalifikácie stíhaného skutku vo vzťahu k sťažovateľovi došlo ešte pred tým (5. marca 2016), ako bola trestná vec pôvodne spoluobvinených D. a Š. vylúčená na samostatné konanie (18. apríla 2016). Upovedomenie o zmene právnej kvalifikácie sťažovateľa bolo uskutočnené ešte v čase, keď bolo trestné stíhanie všetkých spoluobvinených vedené ešte v spoločnom trestnom konaní, a teda s najväčšou pravdepodobnosťou k nemu došlo na podklade čiastkových záverov vyšetrovania týkajúcich sa preukázaných skutkových okolností, ktoré bolo možné pričítať na ťarchu sťažovateľa. Na podklade uvedeného je v kontexte sťažovateľom uplatnených námietok podľa názoru ústavného súdu možné uskutočniť záver, že dôvody, pre ktoré sťažovateľ namietal nezohľadnenie zásady beneficium cohaesionis v jeho prospech v rámci dovolacieho konania, boli výlučne skutkového, a nie právneho charakteru. Okrem najvyšším súdom konštatovanej nemožnosti uplatniť túto zásadu vo vzťahu k rôznym trestným konaniam, v ktorých sa rozhodlo viacerými meritórnymi rozhodnutiami, je nutné uviesť, že vysloveniu porušenia zákona zo strany najvyššieho súdu v tomto prípade nepochybne bránila aj explicitná dikcia § 371 ods. 1 písm. i) časti vety za bodkočiarkou Trestného poriadku, podľa ktorej správnosť a úplnosť zisteného skutku dovolací súd nemôže skúmať a meniť.

15. Z procesných dôvodov považuje ústavný súd za nevyhnutné uviesť, že podľa § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) je viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania. Viazanosť ústavného súdu návrhom sa vzťahuje zvlášť na návrh výroku rozhodnutia (petit), v ktorom sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa domáha (§ 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde), čím zároveň vymedzuje rozsah predmetu konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Rozsah prieskumu ústavného súdu je tak v zásade vymedzený definovaním namietaného právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu a vymedzením základných práv a slobôd, ktoré ním mali byť porušené. Ústavný súd môže rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáhal v petite svojej ústavnej sťažnosti a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za porušovateľa svojich práv (čl. 2 ods. 2 ústavy). To platí o to viac, keď je sťažovateľ kvalifikovane právne zastúpený advokátom ako v tomto konkrétnom prípade (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05, IV. ÚS 287/2011). Z konštantnej judikatúry ústavného súdu totiž vyplýva, že text uvedený mimo petitu sa pokladá iba za súčasť odôvodnenia ústavnej sťažnosti, ktorou však jej petit nie je možné doplniť (I. ÚS 316/09, I. ÚS 8/2011, II. ÚS 103/08, II. ÚS 154/09, III. ÚS 235/05, IV. ÚS 174/2011). Ústavný súd tak v rámci tohto konania preskúmal len možné porušenie tých základných práv a slobôd, resp. ľudských práv a základných slobôd, ktoré vyplývajú z petitu ústavnej sťažnosti, a teda čl. 46 ods. 1 ústavy a taktiež čl. 6 dohovoru. Prípadným porušením čl. 12 ústavy sa ústavný súd nezaoberal, keďže sa vyslovenia jeho porušenia v petite ústavnej sťažnosti sťažovateľ vôbec nedomáhal.

16. Ústavný súd preto dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým rozhodnutím a obsahom označeného základného práva, resp. práva neexistuje taká príčinná

súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.